

MLADIKA

Vampir.

Povest, spisal dr. Fr. Detela

Najžalostnejše misli so jo obšle, kadar se je spomnila ljube mamice. Pisala ji je dolga pisma in popisovala vse, kar je doživela. Od matere je dobila redkokdaj kako pisanje. Razveselila in prestrašila se ga je vselej in blazno ga je preletela od kraja do konca, potem pa ga je brala z zbrano pozornostjo in izkušala med vrsticami zaslediti, kar je mati zamolčala; zakaj le predobro je vedela, da ji mati prikriva vse, kar bi utegnilo hčerko žalostiti, vse žalitve dobrega moža, vse težave gospodarstva in gospodinjstva.

Prešlo je par tednov in Olga se je bila do dobra udomačila v Podlogu. Nekatere nedelje po prvi maši pa je stopila v njeno sobo mlada, čedno oblečena ženska in ponižno pozdravila.

»Česa želite?« je vprašala Olga in snemala klobuk in rokavice.

»Ali me ne poznate?« je dejala ženska tiho, sedla na klop, si zakrila oči z rokami in na glas zaihtela.

»Kaj pa Vam je?« je silila Olga in jo prijala za roke, da bi ji odkrila obraz. Ženska je spustila roke v naročje in uprla solzne oči v Olgo: »Ali me res ne poznate?«

Bistro jo je pogledala Olga in spomin nekdanjih dni se ji je zbudil. Vsa kri ji je prešla z obraza in glas je trepetal, ko je tiho vprašala, če ni Metka.

»Oh, Metka, Metka,« je kimala ženska in svetle solze so se ji udrle po licih. »Jaz sem zvedela, da ste Vi tukaj, je pojemala, »in da je, da je moj otrok, moj Tonček tukaj in jaz ga moram videti, ga moram videti.«

Zakaj ste pa —« je začela Olga, a Metka ji je burno segla v besedo:

»Zakaj sem se ga hotela odločiti, da, zakaj sem se ga hotela odkrižati?« je hitela. »Zato, ker so me ogoljufali,

ker so me preslepili. Tone se ženi, drugo bo vzel, tako so mi trobiti nikar ne pustili; razderi! so mi rekli. In jaz neumná sirota sem poslušala. Srce sem si iztrgala iz prsi, ker sem upala, da se me bo Tone usmilil, da se me bo spomnil. Urša mi je nakopala nesrečo. Oh, da bi ne bila jaz nikdar spoznala te ženske! Rada sem imela Toneta in on je mene rad imel in bi me imel morebiti še, da mi nisem zaslepljena tega storila. Oh, kako bridko sem se kesala, kolikrat sem zahtevala otroka nazaj! Toda zaman, brez uspeha; varuhi je bil proti meni in sodišče proti meni in nisem si mogla pomagati. In vendar je Tonček moj otrok, moj sin. Gospodična, prosim Vas, kakor se Bog prosi. Spomnite se, kako sem Vas jaz rada imela in kako ste me Vi radi imeli! Dovolite, da pridem katehrikrat k Vam! Jaz Vam bom kuhala in stregla, če hočete, in ni mi treba za to nobenega plačila dajati, samo da bom videla svojega sina. To bo moje plačilo tukaj, Vas pa čaka v nebesih za Vašo dobroto. Jaz sem doma doli pri Sv. Petru in ni mi daleč k Vam. Oh, uslišite me!«

Medtem je pritekel v sobo Tonček: »Pozdrav od gospoda učitelja! Rekel je, naj ostanem danes kar pri mami, ker mora on v Mokronog.«

Meta si je otrla zardela oči in zavidljivo gledala, kako se je deček obesil na Olgo, kako mu je Olga gladila lase in božala lice.

Prijetna čuvstva tudi Olge niso obhajala. Nepričakovana je stopila ta ženska med njo in nekoga drugega. Predstavljala si jo je bila Olga vso drugačno, nekako izgubljeno siroto, brez srca, brez duše, ničemurno in samopridno in s to predstavo je opravičevala svoje prošlo razmerje. Iznenadila pa jo je cvetoča mladenka in ljubeča mati. In ta mati nje-

nega Tončka, ta miljenka njenih mladih let je zahtevala nazaj pravice, ki jih je bila Olga skoraj že priposestvovala.

Metka je gledala dečka in mirno čakala, da se obrne Olga zopet k njej. Olga pa je zbirala razburjene misli, v zadregi, kaj bi rekla, kaj bi storila.

»Tonček, pojdi mi eno marko kupiti!« je dejala po dolgem molku, dala Tončku denarja in ga odpravila.

»Jaz Vam ne morem kar tako odgovoriti, Metka,« se je obrnila zdaj k Metki. »Za dečka je odgovoren tukaj učitej Škender in jaz se moram z njim posvetovati.«

»Torej me nočete uslišati, se me nočete usmiliti? In vendar pridem jaz vsak dan gledat svojega sina; tega mi ne boste zabranili. Olga, Olga, spomnite se svoje matere, ki tudi Vas ljubi bolj kot sebe, in ne pehajte me od mojega otroka! Jaz se bom zatajevala in ne bom ne njemu ne nikomur drugemu povedala, da sem njegova mati.«

»Kaj pa, če pride on?« je dejala Olga, ki je omahovala in se bala zamere tukaj in zamere tam.

»Skrila se bom in ne bo me videl,« je dejala Metka, prišla Olga za roko in ji začela roko poljubljati. Nienim prošnjam, njenim solzam se Olga ni mogla ustavljati. Medtem je pritekel Tonček z marko.

»Glej, Tonček, kak nožiček sem ti prinesla!« je dejala Metka. »Na! Vzemi!«

Tonček je pogledal nožiček in dejal, da ima sam lepšega. Izvlekel je pipec in ga primeril nožičku. Metki je zaigrala solza v očeh; vstala je, podala Olgi roko, obljubila, da pride drugega jutra in pogladila za slovo Tončka po licu. Fant se je nejevoljen obrisal z roko in vprašal, ko je bila Metka odšla, kdo da je ta ženska. Olga mu je rekla, da ji bo pomagala v kuhinji in da mora biti on proti njej vljuden in priazen.

»Zakaj se pa joka?« je vprašal deček.

»Ker je nesrečna. Svojega otroka je izgubila.«

»Ali ga je tako rada imela? Pri nas sem se samo jaz jokala, ko sem šel od doma, drug nihče. Vi ste se pa tudi jokali.«

Razmišljena je odgovarjala Olga na dečkova vprašanja in odleglo ji je, ko je stekel Tonček k svojim tovarišem na cesto.

Olga je premišljevala, ali je prav storila ali ni prav storila, kar je storila. Jasno ji je bilo, da se je motila ona, da se moti Tone, ki tako hudo sodi svojega sina. Kako bi bila mogla ona materi, ki koprni od žalosti po svojem otroku, odreči to ljubav, da ga vsaj vidi in sliši, če

ga že ne sme objeti in pritisniti na svoje srce! Tudi če bi deček ne hotel priznati svoje matere, Olga jo mora priznati, ji mora vrniti pravico, katero so bile okoliščine začasno njej podelile, se ji mora umekniti. Na slepiv temelj je bila zgradila svoje razmerje k Tonetu. Oče se ne more ločiti od sina, sina ne more ona ločiti od matere, kako bi mogla ločiti mater od očeta! Proti naravi, proti ljubezni, proti vesti bi ravnala. Vendar se ji je milo storilo, ko si je bila izmed dveh potov, ki sta se doslej odpirala njenemu življenju, enega sama zgradila. Zavest, da pošteno ni mogla drugače ravnati, jo je mirila.

Služba tudi ni bila težavna. Poučevanje se ji je lepo spešilo; nadučitelji ji je šel na roke in ljudje so jo puščali na miru kakor ona nje; kaj je še hotela?

D drugega jutra je prišla Metka zopet in odvezla Olgi velik del domačega opravila. Med delom je gledala skoz okna in prisluškovala, kdaj da pride Tonček. Zablestele so ji oči in zardelo je lice, ko je pritekel. Prisrčno ga je pozdravila. Fant pa se ni zmenil zanjo, iskal je Olge. Metke ni to motilo; zanašala se je, da si polagoma osvoji njegovo srce. Prinesla mu je bila hrušek in jabolko, maslenko in voščenk, in rekla mu je, da pojde popoldne maline brat in leščnikov trgat, in ga vabila s seboj. Deček je pogledal Olgo, kaj da ta poreče, in ker ni branila, je šel z njo. Vrnila sta se že kot dobra znanca.

Proti koncu jeseni je nastopilo deževno vreme. Sivi oblaki so zakrivali solnce in zgodaj je legal mrak po pokrajini. Dolgi večeri pa so bili vedno prekratki Tončku, ki se ni mogel naslušati bajk in pripovedek, ki sta mu jih pravili Olga in Metka. Metka je učila dečka tudi igranje rezljati in strigla in nalepljala je z njim pastirce za jaslce.

Ko pa se je bilo nebo zopet razvedrilo in se megla vzdignila, ko so zopet lesketali topli solnčni žarki skoz rumeno in rdeče listje, je peljala Metka otroka na svoj dom v Št. Peter. Hodila sta po mehkem mahovju skoz pisani jesenski gozd. Tonček je obiral črne robidnice in rdeči dren, podil veverico, ki je gibko skakala z veje na vejo in metala žir in želod na tla, in oprezno opazoval vitko podlasico, ki je smukala izpod brvi in zopet nazaj, in z očmi lovil kragulja, ki je krožeč vikal visoko nad drevjem.

Svojim domačim je bila Metka povedala, koga da pripelje: samo obljubiti so ji morali, da je ne ovadijo dečku. Imela je še očeta, eno starejšo sestro in mlajšega brata.

Komaj sta se pokazala Metka in Tonček iz gozda, jima je že pritekel domači psiček naproti. Tonček, ki je bil mesarskih psov vajen, se ga ni nič bal.

»Ali zna šapo podati?« je vprašal, in res prav lepo jo je podal in tudi za kamnom je stekel. Doma so ju ljubeznivo sprejeli oče in brat in sestra in razkazali dečku hlev in vrt in hišo. Najbolj sta zanimala Tončka dva polha, ki sta se skrivala pod posteljo in še zadesti prijetno godrnjala, in rdeča košatorepa veverica, ki je med oknom skakala in lešnike jako lepo iz rok jemala. Ves se je zganil deček in zakričal pol od radosti, pol od strahu, ko mu je bliskoma splezala na ramo. Metkina sestra je pripravila medtem južino in njen brat je podaril Tončku lesenega volka, ki je, zagnan, strahovito tulil. Prav prijetno je preživel Tonček to popoldne in kar ločiti se ni mogel od polhov in veverice.

Tako se je bil Tonček privadil matere, in če ga je zdaj kdo vprašal, katero ima rajši, Olgo ali Metko, je rekel: Obe.

Metka je vidno mladela. Živo so žarele iz cvetočih lic njave oči in marsikak fant in marsikaka ženska je pogledala za njo, kadar je z lahkimi koraki hitela mimo. Tesna vez ljubezni se je bila spletla med njo in Olgo in Olga je na tihem preudarjala, kako bi odprla

Tonetu oči in ga nagnila, da bi popravil krivico, ki se je bila Metki zgodila.

Škendru pa so bili postrežljivi ljuče na uho nanесли, da se govori, da je Tonček njegov sin. Svojega namena ti prijatelji niso dosegli.

Škender ni rekel ne tako ne tako; samo zvito se je nasmihal.

»Gospod Škender«, mu je rekla nekoga večera krčmarica, ki je tudi upala, da bodo nastale tožbe ali vsaj prepiri, »jaz Vam lahko povem, seveda zaupno, kdo je te govoril.«

»Gospa«, je dejal Škender, »povejte mi zaupno, ali mi je fant res tako podoban?«

Ta vedenje se je zdelo poštenemu Podlogarjem nesramno in predrzno in prav hudo so začeli napadati Škendra.

»Morebiti se mi že zopet potni list piše«, si je dejal Škender in se ni jezil. Čutil je namreč, da se mu srce vedno bolj k Olgi nagiblje, in vedel, da zanj ni nobene nade. Saj mu je bilo znano, da Tone še vedno na Olgo misli, in če bi bila Olga Toneta pozabila, si je mislil, ne bi Tončka tako ljubila in negovala.

Da se je Olga Metki na liubo odpovedala, tega ni vedel ne Škender ne Tone in obema je prikrivala Olga, da objemlje Tončkova mati dan na dan pri njej svojega sina. (Dalje.)

Deklica joče za mamico.

(Jožici T.)

Kakó mi dušo razboli ihtenje violine...

Ovila s trnjem bi si róke bolne,
da bi bolečine polne

še bolj, o mamica, po tebi hrepenele —
ker včasih, kadar najbolj mislim nate,
takó se ti v objem želé, da žgò me,
kakor da bi v ognju se palile...

Mamica, oh, mamica, kakó mene srcé boli ..

Ali čuješ, mamica? Kakó ta pesem ihti, ihti...

O vem, da čuješ jo na mračno dno gomile - -

Kako so moje róke revne, glej! Še niso pozabile

vseh sladkosti tvojega objetja,
mamica, oh, mamica!

Ko bi vsaj imele cvetja,

da ž n' im bi tvoj samotni grob krasile...

Mamica, oh, meni je takó tesnó. .

O! — vsak hip se boš sklonila iznad divjih rož in trav,
poslušála pesem, kot da v zarjo tožno zrla bi daljav...
in potem ti bo še bolj hudó —

Mamica, oh kakó ta pesem ihti, ihti...

Matkove Tine prečudno romanje.

Spisal Ivo Pregelj.

Tina je potovala vsa v bridkosti svoje čudne popotne pesmi:

»Vzela bom njegovo krvavo glavo v svoje naročje, poljubila bom roke krvave, noge krvave. Ooo! Janez. Janez. Janez!«

Ko je sinila luna, je bila Tina v Ročinju in je vzdignila oči onstran na goro k Mariji Snežnici in je mislila vneto in do prvih solza.

»Mati nebeška! Saj vidiš, kako mi je. Če je greh, ne vem, ne vem, če je prav, da grem. Njegovo krvavo glavo bom vzela v naročje, poljubila bom njegove roke in ranjene noge. Ti veš, kako je to, ta bridkost. Saj si svojega križanega Sina v naročju držala.«

In še je bledla v svoji čudni pameti in šla. Bolečina poti je vstajala v njej. Potem je nenadoma zagledala očeta pred seboj, se prikrila in potajila, šla dalje, prešla mimo spečega, ga slišala nato za seboj, in zdrknila vsa preplašena s ceste v senco malega lazua, da je ni videl in šel spat mimo. In že je hotela vstati in iti naprej in ji je kakor hipna ometica spalec zvezal voljo, da je obsedela in se ni srečala z njim, ki je šel žalosten iz Kanala nazaj, da jo najde mrtvo v Volčah...

* *

Župani, ključarji in možje iz dvanajstij so bili prešli mimo Deskel. Plavi in Dolge njive. Tu so počivali kratko uro. Nekateri so zadremali, drugi so se porazgovorili s tovariši tlačani, ki so bili prišli mimo z vozmi v roboti za tolminskega gospoda Ignacija Coroninija. Vozili so mu težko furlansko vino iz Rubij. Oni sami pa so bili žejni in lačni in premraženi od nespanca. A bili so mirni in skoroda veseli: saj so vedeli, da bo v par urah jutro in da ga bodo doživeli zdravi in doma pri ženah, pri otrocih. Eden med njimi je povedal županom, ključarjem in možem iz dvanajstij, kakor je bil zvedel v Gorici:

»Danes bodo končali tri: Gradnika, Laharnarja s Pečin in Kobala. Ob devetih jih bodo sekali glave. Potem jih raztrgajo s konji in obesijo na štiri ceste...«

»Kaj pa drugi?«

»Pridejo v soboto na vrsto in v ponedeljek.«

»Pa da bomo vse gledati morali?«

»Saj je zapoved. Za prenočišča skrbite. Sila je ljudi. Samo županov je sedemsto.«

Poslovili so se z bridko šalo:

»Le verjemite! Takega romanja ne doživite več«. — * *

Tina je planila iz nezadovoljnega spanca na novo pot, prešla Kanal in Plave in Dolgo njivo. Potem je začela pešati. Neznana ji bolečina jo je začela vezati kosti v križu, noge so se hotele tresti, pot je stopal na čelo, dasi jo je mrazilo. Takrat se je začelo črtati svetlo nad njo in je videla daleč in visoko pred seboj dan, ki je rasel čez Skalnico v peči Valentinovega hriba. Potem je videla solnce v čerih in slišala stoteri krik ptičev ob bregih v nizkem hrastovju, stoteri šum mladega dne v pomladnomladem rahlo ozelenem bukovju onstran vode. Potem je poslušnila vase in je vstala strašno bridka želja v njej:

»O moj Bog, da bi že bila vsaj v Solkanu. Tekla bi, videla bi ga še živega, videl bi me...«

Začela je teči. Bolečina v križu je usahnila a se je oglasila jačie, ko se je zasopla in začutila neskončno živie vso težo svojega nakrženega materinega telesa. Ni hotela več teči. Topo se je udala:

»Če ne pridem, Janez, saj veš, kako je z menoj. Ne smem teči. To ni dobro otroku v meni. Da le tvojo mrtvo glavo še enkrat v naročje vzamem, da bo dete pokoino v meni, ker še ni čas.«

Z vrha Skalnice je padel zamoikli glas zvona nad globel. Kakor plašč jo je objelo, veselejša je bila, verjela je vedno:

»Pa saj pridem, saj še le jutro zvonit.« Molila je z ganotjem, ki ga dotlej ni poznala in je s prečudno iskrenostjo podujala besede: »Tvojega telesa sad.« Ves čas je oči upirala navzgor v svetlo zračnost solnica in luči in tople zatohlosti zvonovega brnenja; in je skoro prestrašeno vzkliknila, ko so sinile z nad Solkana dol temne vrste cipres, in se je pognala v breg, tiščeča roko ob stran, kjer jo je hotelo zbadati. Ko pa je dospela na vrh, se ji je zameglilo pred očmi. Ostra bolečina ji je predrila vse kosti, da je zakričala in se opotekla v roso travo kraj ceste. Z roko je otrsala roso in si močila čelo in jecljala sama vase, polna strašne nemoči:

»To je otrok, živ je in giblie. Ali sem se pregnala? Ali se ne bo umiril? Ali je čas?«

Z odločnostjo človeške duše, ki ne more pojmiti, kar biti ne sme, se je vrgla

zopet kvišku, stisnila zobe in šla. Stopinje so ji igrale v merilu polglasno govorjene besede:

»Mati božja, saj še ni čas!«

Pri zadnji liši v Solkanu jo je zopet obšla slabost. Vzdignilo se je iz nje in je bruhnila težko, rjavo tekočino. Zgrudila se je na kamenito klop pred hišo. Vse želje in misli so za hip ugasnile v njej. Vzdrnila jo je vonjiva toplota mleka, ki ga je bil nekdo prinesel na niene ustnice. Zajela je željno z ustnicami in se ovedela pred starikavo ženico, ki ji je stregla in rekla čudno resno, ne trdo, ne začudeno, samo tuje Tininemu ušesu.

»Pa kaj si nora? Taka greš po svetu. Kam pa greš?«

»V Gorico.«

»Nesrečna žena, saj ne boš prišla.«

»Pridem!« je odvrnila Tina. Čutila je v resnici moč. Samo kakor rahla pijanost ji je še vezala ude in dobro ji je delo na klopi; skozi obleko je čutila slastno hladnost klopi, ki je dobro dela njenim razboljenim in težkim udom.

»V katerem mesecu pa si?« je vprašala žena.

»V sedmem.« je odvrnila vsakdanje Tina.

»Zato pa,« je odkimala žena in stopila izpred nje na prag. Po cesti mimo se je pripodil od gorenjske strani plemiški jezdec na razpenjenem konju. Dva lovška psa sta lovila tesno vstric konisko sled. Cestni prah je za hip pokrnil ženski. Daleč spredaj so ugasnili udarci kopit. Prav tedaj pa je sunilo zamolklo sem gor od mesta in se razvezalo v določno zvonjenje. Tina je vzkliknila in vstala burno. Zaklicala je še zahvalo v vežo, kamor je bila stopila žena; nato je stekla po cesti. Za seboj je še slišala klicati ženo, potem je mislila samo še eno:

»Janez, počakaj! Pridem!«

Zavita v prah, sunkoma vzklikajoča in loveča sapo, je begala vse bliže v glas zvonov, v dan, ki je bil čudovit, proti mestu, ki ga dotlej še nikoli ni videla. Prazna je ležala cesta pred njo. Vsi radovedni in poklicani, da vidijo, so bili že na mestu. Smrtna tišina je ležala levo in desno v polju. Njo samo je obšla čudna slabost. Ni čutila več ali hodi ali samo tone nekam. Kam hoče, že ni več vedela. Ni več tekla. Omahovala je in se lovila z rokami za daljnim, ki je vstajalo pred njo iz ravni, sivo, strašeče. Le od leve, s hriba v zelenju jo je vezalo: venomerno zvonjenje kostanjčeviške cerkve je kakor vpilo v njene onemogle sile, v njeno otobelo dušo: stopi hitreje, stopi hitreje, stopi hitreje! Potem se je glas zvonov nenadoma utrgal. Stala je in strmela, kakor

da sprašuje. En sam težek glas je pel v zamolklih sunkih sredi v mestu pred njo. Obup se je zgostil v njej v jasno misel. Komaj slišno je šepetala vase:

»Janez, ali si prestal?«

Kakor jeka ji je odgovoril ostri glas mrliškega zvona in je ponavljala zmisel glasu, kakor ga je razumela: prestal, prestal, prestal...

* *

Odslej ni več hitela, ni več mislila, ni hotela nič več...

Šum srečujočih ljudi jo je sunil iz mrtvila in se je popolnoma zavedela in jo je obšel sram in strah. Ko pa je srečala drugo gručo ljudi, se je bila nekako umirila in je z bolestno radovednostjo isкала v obrazih. Bili so čudni, kakoršnih ni videla do tedaj: oči so bile nemirne, kakor blodne, a lica so bila razvlečena nesorazmerno; usta gibljejo a ne govore in vse čelo je nenaravno razdeljeno. Njej se je čudno zagabilo. Ti obrazi so videli Janezovo smrt. Pogledala je v polje, da ni bruhnila. Potem je stala nenadoma za ljudmi, ki so se bili zgnatli na kup ob cesti. Prav tam blizu so bila mestna vrata. Hotela je mimo ljudi k vratom, skozi katera so še vedno vreli ljudje. Slišala je vzhičen glas in se je zagledala za smerjo, kamor je bil nekdo pokazal:

»Že vise, tam, glejte!«

Videla je čez množico. Tam so stali neobtesani drogovci, ki so jih bili pognali ob cesti v tla. Na drogovich so viseli razmesarjeni udi človeških teles. Začela je drgetati in se sesedla. Oči ni odmaknila od tam, kjer so ljudje drenjali in ji zdaj zaslanjali pogled, zdaj odpirali. Prav nobene lude bolesti ni čutila. Bila je polblatna, blodna od skrajnega hrepenenja. Z otroško topostjo je govorila sama sebi:

»Janez, tvoje roke, tvoje noge!«

Solnce, ki se je bilo dvignilo visoko, ji je palilo v pleča in vrat in desno stran lica. Njena zavest je vsebolj gasnila. Že ni več čutila, da so ljudje blizu, bilo ji je, kakor da stoji v daljni samoti sama in tiha in da kliče samota sama ob njej venomer:

»Janez, tvoje roke, tvoje noge!.....«

Kakor nekaka ljutost jo je pognala bliže in se je prerila skozi ljudi, ki so bili redkejši. Na drogeve ni pogledala, samo v črnida, ki je stražil ob drogovich, je uprla oko in vprašala:

»Pa kje je glava?«

Črnid ji je molče obrnil ledja. Nekdo v ludeh je rekel trpko:

»Glavo je pozabil pri Pevmi.«

Vprašala je, kje je Pevma in so ji rekli, naj gre ob mestu. Šla je. Prašala je še parkrat po glavi; ni slišala, da se je možki

ozrl za njo in menil glasno:

»Prekleta baba. Kako je radovedna!«
Potem je našla glavo, stopila prav k drogu in zajecjlala:

»Saj me vidiš, saj gledaš!«

Dvignila je roke in se hotela vzpeti ob drogu navzgor. Černid, ki je stražil, jo je prijel trdo čez prsa in jo odmaknil in dejal v nerodni furlanščini:

»Cialì la, che porca!« — — —

Pot.

Kako je črn nocoj nebeški svod!

Pod mano pljuska morje vse nemirno,
ko ves zamišljen gledam v dalj večerno,
da v njej bi našel svojo svetlo pot...

Drhtijo trudne misli: kdaj, odkod?

In v dvomih stiska se srce neverno. -
Moj duh pa, vtopljen v žalost neizmerno,
se v upih vzpenja k Tebi, o Gospod!

O, še ne daj do svoje mu svetosti!

Naj še v življenja zmotah trudno bega
kot nepokojna vešča v črni hosti,

da kadar se prerije sam do brega
najglobjih ur neslutene skrivnosti,
bo znal, da Ti si vir in konec vsega...

Janko Samec.

V Smrlinju.

Spisal Narte Velikonja.

II.

Take so bajte. Majhna sobica je zraven kuhinje. V kuhinji na tleh gori ogenj in na verigah visi noč in dan kotel. Soba je tako velika, da stoji v enem kotu peč, v drugem postelja, v tretjem miza, v četrtem na strani sklednik. Kjer je velika družina, leže v podstrešju, na peči in na skrinjah. Drugega bogastva ni kakor grabek otrok; kakor stožci so drug drugemu podobni in navadno jih je več kakor devet, da se ti oko in srce razveseli, ko jih zagledaš okoli ognja.

Predzadnji Gravnarjev stožec je ziezal zjutraj na podstrešje, da bi dal kozi frolja. Ni dobro odprl vrat, pa je zapazil, da visi iz sena dvoje blatnih čevljev. Prvi hip mu je zastala sapa, v zadregi je vtaknil palec v usta, na to pa naglo zbežal nazaj k viru vse svoje modrosti.

»Mama, v senu so čevlji!« je rekel materi-vdovi, ki je brisala mizo in tožila o megli.

V kotu se je zdramila suha jetična starka, zakašljala in nato zvedavo vprašala s hreščečim glasom:

»Kaj praviš, Nande?«

»Da so v senu čevlji!« je odgovorila snaha.

Starka se je pomirila, vprla svoj pogled spet v strop in zašepetala zadovoljno:

»A tako!«

Nande ni bil zadovoljen z vtisom, ki ga je napravilo njegovo odkritje. Kajti mama je brisala mizo nemoteno dalje.

»Pač niso samo čevlji, ampak tudi mož. Vsaj hlače so; pojdite gledat!«

Povlekel jo je za krilo iz sobe. Ko je zavila okoli vogla, je obstala presenečena. Kajti hlače in čevlji, ki jih je Nande videl, so bili že na lestvi.

»Filip!« je spoznala sina in se prestrašila njegovega prepadenega obraza.

Podal ji je roko, kratko odzdravil in sedši na nizki stolček v kuhinji je nemo strmел predse.

rajo pač veselejša naziranja, gledati morajo svet pač z jasnejšim pogledom, kakor pa temno krščanstvo, ker ga pobijajo z vsemi močmi. Kako ganljiv je bil čianek, ki sem ga čital pred kratkim, kjer sočutja poln pisatelj pomiluje otroke neke šole, ki je poslikana s svetopisemskimi izreki. Kako krasno in usmiljeno govori o ubogih otrocih, ker jim srednjeveška strašila cvirajo in zajezujejo veselje do življenja.

Toda kritika je lahka. Pokažite svoje pozitivne načrte. Kako hočete torej razveseliti svet, naše male in odrasle, ko iztrebite končno vsa ta črna srednjeveška strašila?

Molčite? A glas slišim, ki odgovarja za vas — Heinejev glas je, ki kliče preko vaših glav: »Šampanjca hočemo — rož — in ples smehljajočih se nimf!«

Torej — malim mnogo prestih ur — in mnogo zaspanih ponedelikov nam odraslim...? Ali ni to vaš namen? Kaj pa?

Pesnico govorim... Sai, ko pišete knjige, ko ste pošten, ko podajate svoje izpovedi — tedaj ravno niste veseli življenja... Tako žalostni ste, tako brezupni, tako razdvojeni... In vendar delate na to, da bi druge napravili take, kakršni ste sami — najbrže imate v ozadju nekaj izredno sladkega, nekaj, kar vas oškoduje za vse bridkosti in za ves obup...

»Da, saj imamo Tivoli.« pravite, »tam se veselimo življenja — ko obedujemo v restavrantu »Nimb« — ali zvečer, ko pred pivnico Bodega pijemo steklenico štev. 9., medtem, ko se spuščajo zlate zvezde ognjemeta počasi preko temnomodrih nebes poletnega večera...«

Da, da, pozabil sem popolnoma — saj imate »Tivoli«... Dobro se spominjam, kako ste pomilovali pred kratkim z bridkimi besedami kmetske otroke, ki so se na obisku Kjopenhavna morali zadovoljiti z muzeji in z zoološkim vrtom, in se vrniti domu, ne da bi videli umetnih ognjev v Tivoliju... Ubogi, ubogi otroci... Sicer pa tudi: ubogi, ubogi učitelji, ki morajo domu tisti čas, ko nastopa v »Variétéju« Ella Stella... Da ne more vpeljati železniško ravnateljstvo nobenega poznejšega vlaka, ki bi okoličane odpeljal domu!... Mi to zahtevamo... Glas naroda zahteva, da tudi deželani postanejo deležni kulturnih blagot...

Šele tedaj, ko se to zgodi, bo danski kmet upal dospeti na isto višino, kot velikomestni delavec. Tedaj se bo kmetška mladina — skupno z velikomestnim pro-

letarijatom — mogla nasesati na galerijah »Variétéja« prosvete in emike... Tedaj bo popolna kultura res mogoča, mogoča bo civilizacija, sezidana na temelju popolne svobode duha... Šele takrat bo človeštvo rešeno srednjeveških strašil, vse teže in sile predsodkov!

Tedaj bo naše življenje v resnici krasno!

Neskončen bakhana! življenja — sredi rož, ob penečem vinu in z nimfami brez predsodkov!

Tedaj bo vse skupaj le svobodna igra nagonov — vrveča borba za obstoj samopašnih človeških atomov...

In oni, ki je že vse izdal za vino, za rože in za nimfe, naj se le malo oddalji — le toliko, da ne moti veselja drugih — in naj si nastavi na čelo samokres... En človek manj! En atom manj! To je maienkost! Narava je večna, moč strasti neizčrpna, solnce vzhaja vsako jutro in rodi novo grozdje, nove može, nove rože, nove ženske...

In kaos atomov nadaljuje svoj vesele ples, kakor praški v solnčnih žarkih.

TAKO si morate, dragi, Ti in tvoji nujno predstavljati najvišji stadij človeštva. In mnogo jih je, ki jim je ta perspektiva v bodočnost prijetna.

A kaj se je zgodilo s Stuartom Millom, s tem poštenim oznanjevalcem koristnostne morale, ko ga je v enindvajsetem letu razveselila misel o vzvišenem cilju, ki mu je posvetil vse življenje — misel o napredku človeštva do čim večje sreče? Namesto da bi ga navdušila, pobila ga je — na mesto veselja je doživel obup — zakaj ta popolna sreča človeštva se mu je zazdela kot nekaj najbolj zoprnega in praznega...

Stuart Mill je prebolel ta »udarec«, kakor se je sam izrazil. A deloval je še naprej za oni napredek, katerega brezuspešnost je spoznal v globini svoje duše.

Toda prišla je starost in napisal je knjižico z naslovom »Teizem«: v njej izpoveduje svojo vero v **trpečega boga**, ki mu moramo pomagati s čistim in dobrim življenjem. Veruje tudi v posmrtno življenje, o katerem moremo s svojim zemeljskim življenjem sami določiti.

A nas ta izpoved ni brigala. Dali smo prednost diletantskemu materializmu in agnosticizmu medrujočih prirodnoslovcev. Zakaj pač, dragi prijatelji, zakaj se nismo oklenili Milla, ko nas je hotel napraviti teiste?

(Dalje.)

Na mesecu.

Jožek ni mogel spati. Gledal je v rumeni mesec, ki je sijal skozi okno in poklical vsak hip mater.

»Mama!«

»Kaj pa je?«

»Kaj pa je na mesecu?«

»Nič ni.«

»Ali ne prebivajo ljudje na niem?«

»Ne.«

Jožek ni verjel. Saj so mu dejali, da je okrogel kot zemlja in da so tista usta in oči, ki se vidijo na njegovem obrazu, samo globoke doline.

Čez nekaj časa je vprašal:

»Zakaj je mesec okrogel?«

»Spij! Tiho bodi... Zato, ker ni štiri oglat.«

Jožek je gledal dalje v mesec, nenkrat se mu je čudno zameglilo pred očmi, mesec se je pretvoril; zdelo se je, da ima štiri ogle, koj nato jih je imel pet, šest, sedem... kmalu vse polno rogljev, ki so se vrteli v žarečem krogu, se umirili in nato vtihi in vgasili...

Jožek je zaspal. Pravzaprav on ni čutil tega. Videl je natančno, kako se je potem odtrgala od meseca črna pika, izginila in se zopet prikazala, nato je že stopil pred Jožka črn suh možic in se mu široko zasmejal.

»Aaa?« se je začudil Jožek, ki že davno ni več verjel takim stvarim, zdaj ga je pa vendar prepričal. »Pa je mama dejala, da na mesecu ne prebivajo ljudje.«

Razsvetljena pokrajina na mesecu.

»No, no,« je dejal kovač. »Jaz še nisem ljudje. Greš z mano?«

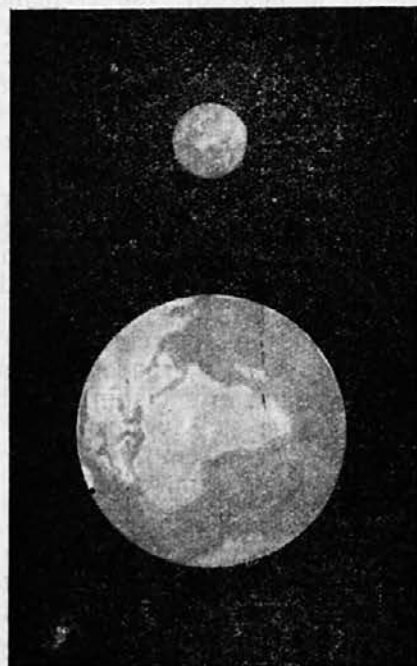
»Pa grem...«

In šla sta. Kovač ga je vzel pod pazduho in letela sta tako naglo, da so zvezde kar švigale mimo njih. Jožku je kar zastajala sapa. Ni čuda. Saj je mesec oddaljen od zemlje 384.000 km. In vso to daljavo je bilo treba preleteti v pol ure. Samo človeška misel je še bolj nagla.

Bolj ko sta se bližala mesecu, večji je postajal, celo zelo velik. Z zemlje je podoben hlebu sira ali rešetu. V resnici pa je širok 3400 km. In kljub temu je štirinajstkrat manjši od zemlje.

Kako se je Jožek čutil, ko je videl zemljo nad seboj, nekako ob strani, medlo razsvetljeno in mnogo večjo nego luno in solnce... No, na mesecu je bil dan, pravi dan...

Jožku je jemalo vid, ko ga je postavil kovač na peščena skalnata tla lunine pokrajine. Bil je res veličasten, nekako groze poln pogled. Vseokrog nikjer nobene oblačke na nebu, samo vedro nebo nad njimi. Vsa ogromna pokrajina se je bleščala od solnca, na visokih skalnatih gorah nikjer snega, niti enega drevesa, ne grmovja, bilke, potoka ali jezera... Niti

Zemlja in mesec.

Joško je vprašal: »Kdo si ti?«

»Kdo sem?« si je ta prižgal pipo.

»Kovač z meseca sem.«

ena ptica ni letela pod nebom, živali niso skakale okrog, še črvička ni bilo zasiediti. Človeškega prebivališča ni bilo nobenega. Samo skalovje, sam pesek, sami prepadi s svojimi ogromnimi sencami.

Neznanska tihoča je vladala v ti pokrajini. Jožek je spregovoril, toda ni prišel glas od njega, jezik je bil brezzvočen.

Kovač se je smejal. S kretnjami je nekaj dokazoval. Jožku se je zdelo, da obnavlja vse, kar se je že v šoli naučil, da se mesec zavrti okrog svoje osi v 27. dneh, okoli zemlje v 29. dneh in pol, okoli sonca z zemljo vred v enem letu, in da se je mesec nekdanj držal zemlje, a se je ločil od nje... da je brez vode...

Brez vode? Strašno spoznanje. Tega se preje ni spomnil. Saj ni mogoče živeti tu. In kovač mu tega ni povedal. Zdaj se mu še reži. Kaj mu dokazuje z rokami? Da ni zraka? ... Umrl bo...

Jož, jož! Jožku so se udrle solze čez lice, zavpil je iz vsega grla in res — glas je začul, zopet lasten glas, kovač je izginil...

Mati je stala ob njegovi postelji.

»Kaj si sanjal? Skoro si se zadušil v odeji. Vedno fantaziraš...«

Jožek je bil vesel, da je tako po ceni prišel z meseca...

Podobice.

Spisal France Bevk.

Ko smo bili še majhni in otroci, smo imeli edino svoje bogastvo svete podobice. Te smo zbirali in hranili v cikerijini škatli, tisti, ki je imela sveto podobo na vrhu in se je odpirala in zapirala tako kot vžigalice.

Kadar je bilo deževno in smo postali sitni, so nam dejali:

»Vzemite kaj v roke.«

»Ali gremo gledat podobice?«

»Pojdite!«

Treba je bilo vselej dovoljenja. Tega se nismo nikoli naveličali. Šli smo v sobo pod streho, posedli po veliki materini skrinji in vzeli škatlice.

Šli smo po vrsti. Prvo smo pregledali bogastvo enega, potem drugega in tako do konca. Razložili smo podobice v vrsto, čez pol skrinje in si razlagali podobo za podobo. Poznali smo vse svetnike, kar so jih imele naše škatlice in jih vedeli razložiti.

Vedeli smo, zakaj ima sveta Cecilija orgle, sveta Neža ovce, sveta Lucija oči na krožniku, sveta Katarina kolo z noži, sveti Jurij zmaja, zakaj inajno eni palmove veje in drugi dolge meče, poznali smo krone in tiare. Mlajši so se učili od nas starejših, kdor bi ne vedel najmanjšega, bi se mu smejali.

Kadarkoli je šel kdo z doma, smo mu zabičali: »Prinesite podobico!«

Dobili smo jih ob vsaki večji cerkveni slavnosti, če je šel kdo na božjo pot, kadar smo jo kupili od sošolca za jabolko ali za hruško in kadar — smo bili

pridni v šoli. Jož, to je bilo hudó. Kdor je lepo napisal nalogo pa jo je dobil. In lepe podobice so to bile, s čipkastimi okraski ob robu. Trudili smo se, pot nam je tekla po čelu. Hoteli smo, lesena roka ni ubogala. Učitelj je pogledal in odmašal z glavo. Ko je vzel kuverto, v kateri so bile podobice, je šel mimo mene... Ziokal bi se bil...

Lažje smo dobili podobico, ko je prišel kapucin. To je bil za nas dogodek. Vsako leto enkrat. Velik in z veliko brado, ki mu je pokrivala pol prsi, se je prikazal na pragu mirno in dostojanstveno in pogledal, če ni takih otrok v hiši, ki bi se jokali, kot da vidijo parkeljina. Belo vrv je imel krog pasu, na vrvi je visel velik rožni venec z velikim križem. Za njim je hodil mož, ki je nosil košu podobno leseno posodo. Mati je prinesla masla, kapucin je segel v nedrije po ogromno listposodo.

Nato je prišel svečani trenutek. Kapucin je segel v vedrije po ogromno listnico, z očmi je prešteval nas otroke in vprašal:

»Ali so pridni?«

»Tako, se že... včasih preveč kričijo...«

Nato je delil. Vsak je dobil svojo podobico. Včasih celo svojega patrona, kadar nas je izpraševal, kako se imenujemo. Ko je odšel, smo leteli na grič in gledali za njim v dolino. Pol leta smo s hvalečnostjo mislili nanj, pol leta smo ga zopet z veseljem čakali.

Še ob neki priliki smo dobili podobice. Kadar je kateri izmed nas umrl. In

to se ni zgodilo samo enkrat. Ta delitev je bila žalostna, žalostnejša kot bi kdo mislil. Mi otroci te žalosti nismo poznali tako kot odrasli. Samo pusto je bilo v hiši, vse izven navade, poltiho govorjenje, dolgačas za družino onega, ki je ležal med svečami. Potem so ga odnesli...

Spominjam se, ko nam je umrla sestra. Pogrebci so jo odnesli. Otroci smo ostali doma, sedeli po klopéh, v zapečku in na peči ter se dogovarjali, kako bomo razdelili podobice.

Ko so stopili zopet pogrebci v hišo in je mati odložila črno ruto, je zinil eden izmed nas:

»Razdelimo podobice!«

Tisti hip se je mati ustavila in se ozrla na nas s takim pogledom, da smo kar onemeli, dve debeli, težki solzi pa sta ji zdrknili čez lica na prsi.

»Ali se veselite, da je umrla!« je dejala z očitkom.

»To ste majčkene!« je dejal oče žalostno.

Molčali smo, stisnjeni v kot, na dnu oči nas je zapekla neznana žalost. Spoznali smo, da mora biti smrt vendarle nekaj hudega, a vzroka še nismo vedeli.

Po podobicah nismo več vprašali. —

Iz naše književnosti.

Ivan Albreht.

Ivan Albreht je v vrsti naših mlajših pisateljev in pesnikov eden izmed onih, ki ne pomeni revolucije v naši literaturi, ki si ni ustvaril svoje izrazite poti, je precej plodovit in vsestranski ter nam je podal že vrsto knjižic, prijetno pisanih, lahkih, skoro prelahkih; nekaj posebnega so tu pa tam le sižiji.

Prva njegova knjiga so pesmi »Stutnje«, ki ne napravijo močnega utisa radi preohlapne, pomanjkljive oblike, četudi bi bila ta ali ona po svoji ideji lahko dobra.

Drugi so »Paberki iz Roža«, knjižica koroških pravljic, ki jih je nabral in povedal v svojem jeziku. Ta knjižica napravi dober utis. Kratko pravljico »Ena o svetem Petru« prinašamo na tem mestu, da spoznate pisateljev slog.

Tretja knjiga Ivana Albrehta je bila mladinska zbirka »Mlada greda« z ilustracijami; o ti knjigi smo že govorili, tudi smo prinesli posamezne dobre pesmi iz nje.

Četrta knjiga in ta je najnovejša, so »Malenkosti«, skromne po naslovu, skromne po vsebini, vendar prijetne, na las podobne povestim po leposlovnih listih, o katerih ne moremo sicer reči, da ne spadajo v list, vendar ne govorimo in ne razmišljamo o njih, k čemur nas vedno sili vsako dobro delo.

Prinesli bi eno primero te knjige, a so črtice predolge za naš tesno odmerjeni prostor. Čujemo, da pisatelj izda zopet knjižico koroškega blaga. Tako nabiranje je hvalevredno in naši pisatelji vse premalo vpoštevajo to.

Ena o svetem Petru.

Tisti dan pred vsemi svetimi je zmanjkalo Kristusu in svetemu Petru denarja, tako da sta bila oba skupaj v zadregi za živež. Kristusu je bilo tako nekam videti, da ni nič kaj na volji za čudeže, zato je svetega Petra mučila skrb, kako se bosta preživela. Nazadnje jo je pa le izvil in je svetoval:

»Danes dajejo dobri ljudje kržije vbojajme, — pojdiva še midva brat!«

Kristus je bil zadovoljen s predlogom. Ko sta prišla v prvo hišo in sta prešla vsak svoj krži, se je Peter zahvalil: »Bog povrni!«

Da ne bi ostale besede samo voščilo, je Kristus položil svoj kržek nazaj na

mizo in je odšel za Petrom. Zunaj sta si razdelila dar in zavžila vsak svoj del, a bilo je komaj toliko, da jima je nadražilo tek. Zato je Peter svetoval, da bi šla še po drugih hišah, dokler se ne bi dodebrega nasitila.

Ko sta prišla v naslednjo hišo, je kmetica stisnila Petru dva kržija. Kristusu pa samo enega. Peter je naglo smuknil enega v suknjo pod pazduho in je dejal:

»Bog vam povrni v prav obili meri!«

Kristus je spet položil svoj krži nazaj na mizo, zunaj pa sta delila tistega, ki ga je Peter nosil v roki. Ko sta pojedla vsak svojo polovico, je dejal Kristus:

»Zdaj pa le zahvaliva nebeškega očeta, ki tako lepo skrbi za naju, in ga prosiva povračila za našine dobrotnike.«

Po teh besedah je dvignil obe roki proti nebu in Peter je moral storiti isto. Tedaj pa je smuknil skriti kržek izpod pazduhe in Kristus je zaklical Petru:

»Vidiš, kako hitro pride povračilo iz nebes. Le poberi in ga brž zanesi dobrosrčni kmetici na okno, da ne ostane tvoje voščilo samo prazna beseda!«

Peter se je sklonil in naredil po povelju, a pod pazduho ni spravljaj odslej nobene reči več.

ŽENSKI SVET.

Vzgojni momenti.

Napisala G. B.

(Konec).

Drugi važni vzgojni moment lahko zamudi mati v času dojenja. Tudi v tej dobi zamore ona mnogo vplivati na svojega potomca. Ni vse v telesnem negovanju. Kakor zamore mati pokvariti dojenčka z neprimerno hrano telesno, tako lahko zastrupi doječca mati otroka duševno. Njeno lastno duševno življenje je v najtesnejši zvezi z otrokovim duševnim življenjem. Ona vliva s hrano v otroka tudi svoje kreposti ali svoje napake. Resna in ljubeča mati se ne bo vdajala v takih trenutkih napakam, mislila bo na tempelj, ki ga zida. Skrben, ljubeči oče bo v svojem otroku zrl tempelj, ki ga pomaga zidati ženi. Tudi on se bo o-tresel svojih napak, da ne bodo prehajale potom žene na otroka. On bo le vspodbujal svojo sopomočnico v dobrem. — Ko bi bilo toliko zamozatajevanja na tem svetu! Ko bi potlačili pravočasno glas v sebi, ki pri prvem malenkostnem vzroku prikipi na dan kot deroči vrec, vznemirjajoč in okužujoč okolico. Kakšni sužnji temperamenta smo mi zemljani! Kdo naj bi se bojeval zoper njega? Gospodarji hočemo biti nad marsičem, a nismo gospodarji nad svoje notranjostjo. —

Ko ptiču mladiču vzrastejo peruti in prvič sirli radostno v prosto naravo, čuva še vedno skrbno materino oko nanj do časa, ko se že lahko podaja samostojno na daljšo pot v ljubo svobodo. — Tudi otrok raste in raste v svoji brezskrbni mladosti, ne oziraje se na okolico, ki ga obdaja, ki mu zamore biti nevarna v telesnem in duševnem oziru. On se raduje vsega, vidi le solnčno stran življenja, njegovo brezskrbno oko ne opaža strupov, ki mu okužujejo dušo. Čemu tudi? Le ena je mladost? in ta naj bo srečna! Na stariših je, kaj bo iz njihovih mladičev. —

Prva okolica otrokova so stariši, je družina. Otrok je tedaj kakor vosek, v katerega začrtaš

po svoji volji debele, okorne črte nelepih čednosti ali pa lepe poteze kreposti, ki naj ga vodijo do samostojnosti.

Ni vseeno za otrokovo dušo, v kakem medsebojnem razmerju živita mož in žena. Vse njihovo delovanje, njihova osebnost sama deluje na otroka, ker otrok vse posnema. On je zrcalo duše starišev, v svojem otroku pokaže mati, koliko je v nji moči, koliko napak, oče, koliko je v njem tiranstva, koliko dobrote.

Da se doseže dobra vzgoja otrok, ni potrebno nikake pedagoške učenosti. Kdor bo sam sebi skrben učitelj in vzgojitelj, že v mladeniški dobi, ta gotovo ne bo svojim otrokom v pokušanje. Če bi slednja mati in vsak oče videl v svojih otrocih nekaj vzvišenega, kar mu izpolnjuje življenje, bi čoživljaj več ljubezni.

K posameznim vzgojnim točkam se bom vračala v naslednjih številkah »Mladike«. Ta članek zaključim z besedami velikega Foersterja: »O, ko bi se navzeli otroci vsega dobrega, kar je v nas, in da bi bili mi zmožni vse ono slabo, kar je v naših otrocih, zatirati z ljubeznijo, in potrpežljivostjo, — kolik božji blagoslov!« —

Slovensko petje.

Draga Mladika! -- Zadnjič sem se peljala iz Trsta. Poleg se je peljalo tudi par deklet z jerbasi. Bile so zale, zdrave, Slovenke, ena izmed njih je začela peti italijansko. »Ali niste Slovenka?« sem jo vprašala. »Da,« je dejala poltiho in umolknila. Bilo jo je sram, solza v očesu je pričala še kaj več. Videla sem, da je dekle pelo italijansko nehoté, ne da bi se jasno zavedalo. Zato, žene in dekleta, borite se povsodi proti vplivu in širite lepo slovensko petje, ne sramujte se. Vaša pesem naj se razlega povsodi, doma in na potovanju, brez sramu in bojazni. »Mladike« pa srčna hvala za sprejem teh vrstic. — Tvoja Vida.

Književnost in umetnost.

Dadaizem v Londonu. Kot slišimo, se v Londonu ne morejo ravno pritoževati, da nimajo dovolj izprememb, kar se tiče glashenega vžitka. Po cele tedne lahko uživajo futuristične in kubistične skladbe, če je tu sploh govor o kakem vznujanju. Pred kratkim je napravil Londoncem senzacijo neki Bliss, ki je hotel dokazati, da je operni tekst le nepotreben balast. Zato je napisal za operno arijo nezmislne besede brez vsake zveze, gledal je samo na harmonijo med glasom in dotičnim zlogom, da so note polne in lepo zvene. Občinstvo je poslušalo in vjelo tudi te tu pa tam po par besed, ki jih je lahko združilo v zmisel, kot v vsaki drugi operi z zmiselnim tekstom, kjer je pogosto mogoče radi srednje dobrega petja vjeti tudi le po par besed in jih združiti v zmisel. — Če je Bliss prepričal Londonce o nezmislju opernega teksta ali o nezmislju svoje teze — ne vemo. —

Drobiž.

SATIRIČEN SONET.

Saj res, gospa! Krivičen je ta svet,
ker ne priklanja vaši se lepoti;
vi roža ste, ki na samotni poti
nam zraste samo vsakih tisoč let.
In če namerim v dušo vam pogled,
izluščim vsako vašo misel sproti,
zlat je vse, kar mi blišči nasproti,
ki li veseli bi vsak ga naš poet.
A nekaj je, kar vam podoba kvari!
(Sam Bog zdaj vaše jeze me obvari,
ker vem, da s tem bo užaljen vaš ponos.)
Ko vidim kdaj kraj sebe vas sedeti
in čujem v vaših gestah **žensko** peti,
se zdite vendar mi precejšnja — gos!

JANKO SAMEC.

Dogodbice.

Napoleonovo slovo. Leta 1813. je zapustila Napoleona sreča, izgubil je francoski prestol, moral je zapustiti svojo vojsko in postal je cesar na otoku Elba. Pred odhodom se je poslovil od svoje garde, od starih vojakov, ki so ga spremljali zmagovitega v egiptčanske puščave in v rusko zimo in ki so tudi sedaj v nesreči stali zvesto ob svojem cesarju. Na dvorišču so stale vrste starih borecev; nadaleč je odmeval Napoleonov glas, ko jim je govoril v slovo: »Generali, častniki, podčastniki in vojaki moje stare garde, poslavljam se od vas! Tekom dvajsetih let, kar sem bil vaš poveljnik, sem bil zadovoljen z vami in vedno sem vas našel na stezi slave in časti. Zavezniške sile

so proti meni oborožile vso Evropo; en del vojske je izdal svoje dolžnosti in Francija je sledila lastnim koristim. Z vami in s hrabrimi, ki so mi zvesti ostali, bi bil mogel nadaljevati vojno še tri leta. Toda Francija bi bila postala nesrečna in to bi nasprotovalo mojim ciljem. Zatorej sem moral svoj osebni interes žrtvovati njenim koristim. To

Tižaska narodna noša.

sem storil. Bodite zvesti novemu vladarju, ki si ga je Francoska izbrala; ne zapustite nikdar naše ljube, že predolgo nesrečne domovine. Ne tožite radi moje usode, vedno bom srečen, če bom vedel, da ste vi srečni. Mogel bi bil umreti, nič bi mi ne bilo lažje; toda nikdar ne bom odstopil s pota časti. — Odslej hočem zapisati naša velika dejanja. Ne morem vas vseh pritisniti na srce, toda objel bom vašega generala. Pridite general. (Obiame generala Petita.) Podajte mi orla! (Poljubi zatega orla, ki ga je mesto zastave imela garda.) Dragi orla, naj odmeva ta poljub v srcih vseh hrabrih. Pozdravljeni, otroci moji, pozdravljeni! Moje želje so vedno pri vas. Ohranite mi zvest spomin».

Potem je skočil Napoleon v kočijo in se odpeljal. Tam so stale stotine mož in zamolkov, jok se je trgal iz prsi, ki so kljubovale v tolikih bitkah. Čreda, ki je izgubila mladost in pastirja. Celo komisariji, ki so spremljali jetnika Napoleona, so imeli solze v očeh. General Petit je takoj po odhodu Napoleonovem zapisal to slovečo labodjo pesem.

Vsebina štirinajste številke:

LEPOSLOVNI ČLANKI:

Vampir, povest, spisal dr. Franc Detela. (Dalje.)

Matkove Tine prečudno romanje. Spisal Ivo Pregeli. (Dalje.)

V Smrlinju. Spisal Narte Velikonja. (Dalje.)

Domače živali. (Uvod), piše Lovro Koder. (Dalje.)

POUČNI ČLANKI:

Življenja laž in resnica. Jens Jörgensen.

Na mesecu.

PESMI:

Deklica joče za mamico. (Anton Vodnik.)

Pot. (Janko Samec.)

Rodi se človek in izgine. (Franc Žgur.)

Za naše malčke: Podobice. Spisal France Bevk.

Iz naše književnosti: Ivan Albrecht. Ena o svetem Petru.

Ženski svet. Vzgojni momenti. Slovensko petje.

To in ono: Književnost in umetnost: Dadaizem v Londonu. Drobiž: Satiričen sonet. Dogodbice: Napoleonovo slovo.

MLADIKA izhaja dne 15. in 30. vsakega meseca. Izdaja jo **Katoliško Tiskovno Društvo v Gorici**. — **Tiska Narodna Tiskarna v Gorici**. — Stane na leto 16 L, pol leta 8 L, četrletno 4 L. Denar se pošlje naprej. — Posamezne številke po 1 L. Za inozemstvo, tudi za Jugoslavijo, stane 20 L letno. Uredništvo in uprava je v ulici Carducci 4. Urejuje: **FRANCE BEVK**.

Nove knjige.

P. St. Škrabec, Jezikovni spisi II. zv. I sn. Objavil dr. A. Breznik. Izdala in založila Leonova družba v Ljubljani. Veliko delo vrši Leonova družba, da v teh tudi za knjigo težavnih časih nadaljuje izdajanje Škrabčevih spisov. Prof. dr. Breznik je zbral in uredil nekaj Škrabčevih slovničarskih spisov in objavil tako: Nekaj slovnce za poskušnjo. I. Glasoslovje. — Knjižica obsega 80 strani in stane 30 K.

Dr. K. Pečnik: Jetika. Slovenski specialist za pljučne bolezni dr. Pečnik nam poroča v svoji knjigi »Jetika« kratko jedrnatu sliko o jetiki, kako nastane in kako se dandanes zdravi. Vsebinska knjige je bogata kljub temu, da ima le 48 strani, vsakdo bo našel mnogo poučnega v nji. V prvi vrsti seveda jetičniki. Knjiga je izšla v založbi knjižarne Goričar in Leskovšek v Celju, dobl se pa tudi v vseh drugih knjižarnah v Jugoslaviji. Cena zavodu 8 kron, s poštnino 8 kron 80 vin.

»Moji zapiski z Dunaja«, spisal član jugoslov. dunajskega zastopstva, g. Štefanović Emil. Pisatelj opisuje položaj Jugoslovancev v tujini ob razpadu stare monarhije, ter organizacijo jugoslov. zastopstva in njegovo poslovanje na Dunaju.

Dr. Janez Ev. Krek: Socialni esaji, govori in načrti. Izdala jo je »Narodna prosveta« v Zagrebu. Naš marljiv in učen sobojevnik Petar Grgec si je nadel nalogo, ki se je ni lotil noben Slovenec, da je iz raznih listov, revij in knjig zbral razne razstresene članke in govore dr. Kreka. Grgec je temu delu napisal 38 strani uvida, v katerem Hrvatom pojasnuje ideje, delovanje in življenje krščansko socialnega ljudskega apostola dr. Kreka. Ta knjižica, ki obsega zna-

menite dr. Krekove govore in članke o zasebni lastnini o kapitalizmu, o kmetem vprašanju, o nalogah političnih strank v bodočnosti, o potrebi katoliške organizacije, o lastnostih socialnega delavca itd., tvori 1. del zbirke, ki jo bo Petar Grgec nadaljeval. Knjižico toplo priporočamo vsem, da se osveži v naših vrstah Krekov duh. Cena knjižici je s poštnino 22 K, po povzetju 30 K. Naroča se na naslov: Narodna Prosveta z. s. o. l. v Zagrebu, ali pa pri podružnici Narodna Prosveta v Požegi.

Dr. Gosar: »Odlomki socialnega vprašanja«. Knjižica obsega 76 strani ter stane le 2 dinarja. Naroča se na naslov: Fr. Hrastnik, blagajnik J. S. Z., kolportajni oddelek, Jugoslovanska Tiskarna, Ljubljana.

Dr. Hinko Dolenc. Izbrani spisi. (»Prosveti in zabavi« 3. knjiga). Izdala zveza kulturnih društev. Pisatelj dr. Hinko Dolenc je navdušen ljubitelj narave, strasten lovec, izvrsten družabnik in pripovedovalec. Vse te lastnosti se zrcalijo v njegovih spisih. Pričujoči izbor prinaša te njegove najboljše in najboljše spise: Spomini o Cerkniškem jezeru. O gozdu in nekaterih njegovih ljudeh in Črtice o burji. V nji nam odgrinja romantiko notranjskih gozdov z vsemi posebnostmi, ko gozd pri nas še ni imel določenih postav, ko je bil še bolj skupen gospodarju in upravičenim in neupravičenim užitarjem ter zanimiv z gozdarji, polharji, gobarji in kunarji. Mojestersko je orisal življenje ob Cerkniškem jezeru in na njem, ki nudi dovolj zabave in radosti v vsakem letnem času, s svojimi originali. Polno življenske svežosti so in ostanejo Dolenčeve črtice o kraški burji. Vsakemu prijatelju narave, posebno pa lovcem in mladini bo nudila knjiga mnogo užitka.

malčki
palčki

1927

Ali ste že kupili lepo mladinsko knjigo „MALČKI in PALČKI“,

ki jo je izdalo Kat. Tisk. Društvo v Gorici? **Najlepši dar za naše otroke, prijetno berivo med počitnicami.**

Stane broš. L. 3.- vez. izvod L. 4.-

Listi.

»Hrvatska Prosvjeta«. Vsebina 8. številke: A. Alfirić: Divorcons? — M. Sabić: Spustjo sam glavu. — J. Gunčević: Benedikto XV. Mironosac. — J. Ždunić: Večernji blagoslov. — R. H. Benson: Nevidljivo svetlo. — D. Sudeta: Blagoslov ljeta. — M. Matulić: Ujedinjenje Njemačke. — Pregledi.

Razstava »Probude«, društva jugoslov. umetnikov, industrijev in obrtnikov se je vršila v Kranju, na Bledu, v Škofi Loki. Razstava je v narodno-gospodarskem in umetniškem oziru veličnega pomena, zato se cenjeno občinstvo najvjudneje vabi, da si razstavo gotovo ogleda.

Književni vestnik, ki izhaja v Zagrebu prinaša za maj-junij sledeča nova jugoslovanska dela: 1. **Pesmi**: Filipović, Kosovski božuri, Beo-

grad. — Maradbegović, Haremska lirika, Zagreb. — Šarić, Salve Regina. — Šarić Judita, Sarajevo. — 2. Drame: Grahovac, Poslanik mrtvih u ustanovnoj skupštini, Beograd. — Kosor Josip, Nepobjediva ladja, Zagreb. — Ogrizović Milan, U Bečkom Novom Mjestu. (Vojnovičeva Dubrovačka trilogija je izšla v angleščini v Gradcu.) 3. Romani, povesti i. t. d.: Crnjavski Miloš: Dnevnik v Černojeviču, roman, Beograd. — Donadini Ulderiko, Kroz šibe, roman, Zagreb. — Mesarić, Divlji ples, Zagreb.

»Mladost«, broj 2. Ravno kar je izšla druga številka »Mladosti«, glasila hrv. kat. omladine. Na prvem mestu prinaša Himno gimnastičkih odsjeka, katero je jako srečno prevel v hrvaščino br. Savelič. Orlovski himni sledi programatičen članek: Čemu gimnastički odsjeci u omladinskim društvima? s poljudno pisanimi pododdelki: Zdravo tijelo — zdrava duša; Što će seljaku tje-lovježba?; I Bcgu je milo, da vježbamo svoje ti-jelo; Sv. Otac papa — gimnastičar in s toptim pozivom: Na noge! Naslednji članek z naslovom: Djevica Orleanska prinaša kratak življenlepis te mlade francoske svetnice, ki naj služi organiziranim katoliškim fantom in dekletom kot vzor viteštva, čistosti in ljubezni do domovine. V nadalinem slede štiri prav ljubke pesmice in na l. Tolstoj: Svadja medju braćom! Iz organizacijskega vestnika je razvidno, kako živahno delujejo posamezna društva in na njih odsjeki.

»Narodni Gospodar«. Vsebina 7. številke: Sedanji gospodarski položaj in zadružno gospodarstvo. — V. Pušenjak: Agrarno vprašanje. — J. Rustja: Gospodarska razstava v Pragi. — Zadružništvo. — Razno.

Jugoslovenska Njiva, št. 26: Sadržaj: Dr. Ivan Bojničić: Centralizovanje arhiva naše države, — Dr. Hardovij: Pitanje poljskog-ukrajinskog sporazuma. — Dr. Tadeusz Lubaczewski: Poljski preporod. — Sibiricij: Ruki zapisci 1917-1920. — Dr. Ivo Turina: Rudarstvo Jugoslavije I. — Jugoslovenski pregled: Umjetnost; Prosvjeta. — Slovenski pregled: Ukrajinski glasnik. — Listak.

Založništvo pevskega društva »Ljubljanski Zvon« javlja, da je prva naklada »Treh moških zborov« (Adamič: Ljubici, Rožanc: Mak žari in Prelovec: Rdeče rože) pošla ter bo v par dneh dotiskana druga izdaja. Pevskim zborom priporočamo, da poleg partitur naroče tudi litografirane glasove posameznih zborov, ki jih društvo prodaja po nizki ceni. — Tudi glasovi »Pet vese-lih pesmi Emila Adamiča« so na razpolago. Prvo izmed teh pesmi »Fantovsko« pojo že naša pridna pevska društva v Ameriki. — V jeseni založi »Ljubljanski Zvon« ženske dvospeve s spremljevanjem klavirja, katerih naša literatura zelo pogrša. Ustrezno bo z njimi solistinjam in ženskimi zborom. —

Poljske dramatične novosti. Varšavsko poljsko gledališče uprizarja troje izvernih dramatičnih del, ki so dosegla izreden uspeh. To so Grubinskega drama »Zaljublenci«, Bogdana Katerwe drama »Pasant« in Štef. Krzywoszewskega drama »Blaznost«. Ludomir Rozynski je uglasbil balet prof. V. Dralika »Gospod Twardowski« (humor. poljski Faust), ki je dosegel velikanski uspeh ter pojde varšavski balet z njim gostovat najprej v Pariz, nato pa v Ameriko.

Petrograd. Prinašamo sliko Petrograda, velikega mesta Rusije, iz katere prihajajo ravno danes poročila, da ji grozi veliko lakota. Gornja slika kaže bivšo carjevo zimsko palačo, druga je nevski prospekt, tretja je palača dume, nato spomenik Petra Velikega, ustanovitelja Petrograda, zadnja je trdnjave Petropavlovsk.

Uganke.

1. Skladateljska uganka.

(Priobčil Domen).

H.	Volarič	op.	23
E.	Adamič	op.	3
A.	Foerster	op.	3
G.	Ipavec	op.	32
F.	Kimovec	op.	67
J.	Sicherl	op.	4
H.	Druzovič	op.	78
P. H.	Sattner	op.	7
J.	Kokošar	op.	2
A.	Kosi	op.	3

Kategorega goriškega skladatelja ni med temi?

2. Kvadrat.

(Priobčil Domen).

a	a	e	g	mesto ob morju,
g	n	n	o	zgodnji čas,
o	r	r	s	ledena voda,
s	t	t	t	rimška obleka.

Navzdol in počez se berejo iste besede.

3. Besedna uganka.

(Pr. Domen).

**Magdalena prisega očakom lastnino
grgarsko, sanroško, lokavsko.**

Po tri zaporedne črke dajo znan pregovor.

Kdor pravilno razreši vse tri uganke in pošlje rešitve do 10. avgusta ter bo izžreban. Dobi v dar knjigo: Anton Medved „Stari in mladi“, ime bo objavljeno v 16. številu.

Kratkočasnice.

Ne bo motil.

»Da, draga gospa, soba mi že vgaja; toda vi imate malega otroka; ali me ne bo motil pri delu?«

»Nikakor ne. Kadar začne kričati, sede moja hči h klavirju in začne igrati.«

Za uboge.

»Vi veste, da jaz nabiram za uboge; kaj pa naredite vi z Vašimi starimi oblekami?«

»Zvečer jih lepo obesim na stol, da se zdravajo in jih jutraj zopet oblečem.«

S katedra.

»Vi ste silno površni, dragi moj Petek; ne poznam nikogar, pri katerem bi površnost tako globoko tičala kot ravno pri Vas.«

Videl je.

»Pridi, pridi, Janezek, in daj naši novi dekli poljubček!«

»Ne, nočem; misliš, da bi me potem dala za ušnico, kot atu, ki je preje to storil.«

Ni pomislil.

Ona: »Čula sem, g. Ogrizek, da vas vaša mama sili, naj se oženite z Repičevo Urško. Seveda, ona je lepa, bogata, izobražena...«

On: »Ah, gospodična, prisegam vam, da nočem ne lepe, ne bogate, ne izobražene — jaz — jaz — hočem le vas!«

Damski večeri pri čaju.

Hči: »Mama, zakaj pa ne prirediš zapet kakšne večerne veselice, da se pri čaju malo kratkočasimo s svojimi prijateljicami in znankami?«

Mati: »Prosim te, čemu? Saj ni v trgu zdaj nič novega in ena taka pikantna dogodbica, kakor se je v zadnjem času pripetila sodnikovi Amaliji, pač ni toli vredna, da zaradi nje aranžiram veselico.«

Zvita buča.

Učitelj: »Za tvojo hudobnost ostaneš cel ta teden po eno uro v šoli.«

Učenec: »Zato bom prihajal pa eno uro pozneje.«

Skromnost.

Prijatelj: »Kako to, da pripuščate, da se Vam pridruži tašča na ženitvanjsko potovanje?«

Poročenec: »Vsaj sem vesel, da so me sploh vzeli seboj.«

Baron Nimanič.

»Preklesko pasje vreme! Sedaj je toplo, sedaj zopet mrzlo; potem dežuje in zopet pripeka solnce, tako, da človek že res ne ve, — kaj naj zastavi.«

Poklon.

Stric Tone je polagal posebno važnost na to, da je imel na svojem posestvu izredno opitano voli. Ko jih je nekoč pokazal nečaku, mu je tt naredil poklon: »Da, da; kdor hoče videti prave vole, mora priti k tebi, stric Tone.«

Malo bencina.

»Kaj pa nosiš tako previdno v steklenici?«

»Bencin sem dobil, zdaj pa ne vem, ali naj ga vlijem v avto ali v vžigalnik, ali pa naj ocedim svoje rokavice ž njim.«

Skrivalnica.

KJE JE PAGLAVEC?

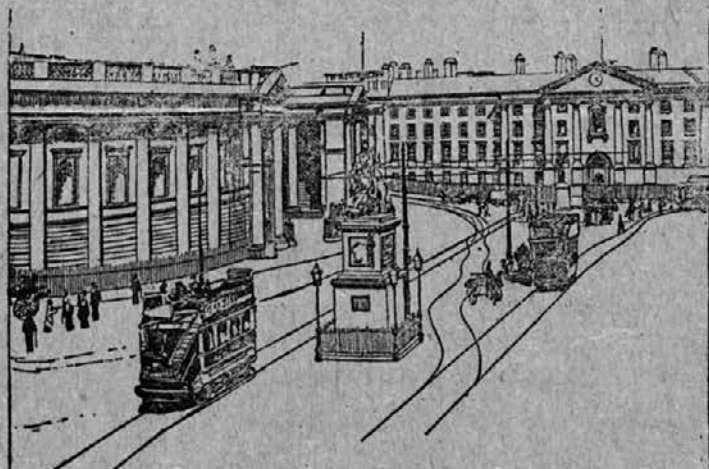
Gospod Ivo gre po cesti,
v njega kamen prileti,
da bi te, ti pasja noga,
kje ta paglavec tiči?

Gospod Ivo je ves jezen,
vpogne se in gleda, išče,
že ima ga. Zdaj ga kliče,
da mu naravná hrbtišče.

Andrej Mavrič, in
krojač in
trgovec v
Gorici, Gosposka ulica 11 (Via Carducci),
se najtopleje priporoča slav. občinstvu v
mestu in na deželi, posebno pa preč. du-
hovščini, za obila naročila, katere izvršuje
točno in po znižanih cenah.

*Mesto Dublin na Irskem, sre-
dišče gibanja za irsko samostoj-
nost*

Najnovejše smeri v umetnosti. Boljševiški moskovski »Novij Put« poroča o umetnosti v sovjetski Rusiji. Tu izvemo marsikaj zanimivih stvari. »Gledališka umetnost se kljub vsej gospodarski mišeriji intenzivno goji. Tu obstojata dve smeri. Ena teži za tem, da se gledališče kot tako sploh odpravi in »spoji popolnoma z življenjem«. (Tega odkritosrčno rečeno, ne razumemo). »Druga smer gre za tem, da se pozornost osredotočuje na zunanje dejanje v nasprotju z notranjim razvojem«. Tu se polaga največja važnost na gesto, na igralce in njihove tvorilne možnosti in na dekoracije. Zanimivo je, da se v tem gledišču med drugim igra znani skoziinskozi katoliški mušterij francoskega pisatelja Claudela »Veselo oznanjenje«. — Kar se tiče slikarstva, je ena struja za to, da se »slikarstvo kot samostojna veja kulturnega življenja sploh uniči in spoji z življenjem« (tudi to je precej nerazumljivo), druga pa je za to, da se ohrani. Najnovejša šola v slikarstvu se zove suprematizem, ki je reakcija na kubizem. Suprematizem ne upodablja več realnih predmetov, na čemer sloni kubizem, in se tudi odreka vsaki prostornosti. Na tem polju se odlikujeta zlasti Malijevič in Lizickij. Rodzenko pa slika tako, da se zdi, kakor da bi se vpodobljeni predmeti bližali in oddaljevali

Veletržca z vinom

BRATA ABUJA GORICA

Via S. Antonio 4 in na Kornu št. 8 (prej Kaučič)

prodajata na debelo

navadna : vipavska, istrska, briska, dalmatinska, furlanska
in italijanska vina ;

fina vina in šampanjce v butiljkah, maršalo ;

raznovrstne likerje, kakor : Fernet Branca, Cognac ;

razna žganja (tudi na drobno), Vermouth in špirit.

M. Krainer

VELIKA ZALOGA MANUFAKTURNEGA BLAGA

Na drobno ○ Na debelo.

GORICA, VIA RASTELLO 34—37.

Volneno in bombažasto sukno
— za moške in ženske. —

Velika izbira perila, šifona, razno-
vrstnega platna za rjuhe,
brisač vsake vrste, serviet, belih in
barvanih namiznih prtov
vsake velikosti, žepnih robcev, vol-
nenega, bombažastega in sukanega
blaga za blazine, volnene in
bombažaste odeje, bele in barvane
posteljne prevlake, z volno napol-
njene in s klotom raznih barv,
volnenim porhatom, zefirjem, eta-
minom in batistom prevlečene odeje.

Velika izbira

potrebščin za krojače
- - in šivilje - -

Obleke za moške, dame in otroke.
Bele in barvane moške srajce in
spodnje hlače.

Sprejemajo se tudi umerjena naro-
čila oblek in perila za moške, dame
in otroke.

PODRUŽNICA LJUBLJANSKE KREDITNE BANKE : V GORICI, :

Corso Verdi „Trgovski Dom.“

**** Telefon št. 50. ****

Brzjavni naslov:
Ljubljanska banka.

Delniška glavica
SHS kron
50 MILIJONOV.

CENTRALA:

LJUBLJANA.

Rezerva SHS
kron
45 MILIJONOV.

PODRUŽNICE: Brežice, Borovlje, Celovec, Celje,
Maribor, Ptuj, Sarajevo, Split, Trst.

Obrestuje vloge na knjižice po 4%. Na daljšo odpoved vezane vloge po dogovoru.

Nakup in prodaja vsakovrstnega tujega denarja. — **Izvršuje** vse v bančno stroko spada, oče posle najkulantnejše.

Uradne ure za občinstvo 8½ 12 in od 3—5.

Ob sobotah popoldne, ob nedeljah in praznikih se ne uraduje.

št. 14!

Pazite na staro
slovensko trdko

Oglejte si pred nakupom veliko zalogo vsakovrstnega pohištva, v kateri je

nad 50 kompletnih sob
priprostitih in najfinejših.

Kompletne spalnice od 2000 Lir naprej.
Za obilen obisk se priporoča

Anton Breščak

Via Carducci 14 (Gosposka ulica).

št. 14!

Pazite na staro
slovensko trdko